

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปและอภิปรายผล

การศึกษาวิจัยเรื่อง "ศักยภาพขององค์กรชุมชนในการพึ่งตนเองทางสาธารณสุขมูลฐาน" มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาศักยภาพขององค์กรชุมชนในการพึ่งตนเองทางสาธารณสุขมูลฐานและเพื่อศึกษาปัจจัยทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ที่มีความสัมพันธ์กับศักยภาพของ องค์กรชุมชน ได้ทำการศึกษาในองค์กรชุมชน 2 องค์กร ได้แก่องค์กรชุมชนที่ภาครัฐให้การสนับสนุนเป็นหลัก คือ กองทุนเอนกประสงค์ หมู่ที่ 8 ตำบลริมปิง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน และองค์กรชุมชนที่ภาคเอกชนให้การสนับสนุนเป็นหลักคือศูนย์ฟื้นฟูเพื่อชีวิตใหม่วัดร้างบ้านเด่นชัย (กลุ่มบ้านยาไทย) หมู่ที่ 14 ตำบลหนองตอง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ใช้กระบวนการวิจัยเชิง คุณภาพ โดยใช้เทคนิค การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และการสนทนากลุ่ม เป็นวิธีการเก็บรวบรวม ข้อมูล และ ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลแบบอุปนัย

สาระสำคัญของการวิจัยสามารถสรุปและอภิปราย ได้ 2 ประเด็น ดังนี้

1. ศักยภาพขององค์กรชุมชนในการพึ่งตนเองทาง สาธารณสุขมูลฐาน
2. ปัจจัยทางสังคม เศรษฐกิจและวัฒนธรรมที่มีความสัมพันธ์กับศักยภาพขององค์กรชุมชน

ศักยภาพขององค์กรชุมชน ในการพึ่งตนเองทางสาธารณสุขมูลฐาน

จากการศึกษาในทั้งสององค์กรที่เป็นกรณีศึกษานั้น พบว่า ทั้งสององค์กรมีศักยภาพในการ พึ่งตนเองทางสาธารณสุขมูลฐาน เพราะ เป็นองค์กรที่มีความสามารถด้านการพึ่งตนเองที่มีอยู่ใน ตัวบุคคลหรือกลุ่มบุคคลของคนในท้องถิ่น ที่รวมตัวกันด้วยความสมัครใจ โดยไม่มีกฎหมายหรือระเบียบของทางราชการหรือหน่วยงานอื่นใดกำหนดให้เป็นกลุ่ม เพื่อทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชนระดับหมู่บ้าน ในที่นี้หมายถึงกิจกรรมด้านสาธารณสุขมูลฐาน ที่องค์กรสามารถระดมทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนเอง ได้แก่ กำลังคน ความรู้และเทคโนโลยี กำลังเงิน รวมถึงทรัพยากรต่างๆที่ได้จากทั้งภายในและภายนอกชุมชน แล้วนำมาบริหารจัดการในการดำเนินงานด้านสาธารณสุขมูลฐานให้เกิดประโยชน์ต่อคนส่วนมากในชุมชน ซึ่งจากการศึกษาวิจัยสามารถสรุปและอภิปรายผล ได้ดังต่อไปนี้

1. องค์กรทั้งสองก่อตั้งขึ้นด้วยคนในชุมชน ที่เห็นความสำคัญในการแก้ปัญหาของชุมชน ด้วยความสมัครใจ ไม่มีกฎระเบียบ หรือได้รับการสั่งการใดมากำหนดให้เกิดการรวมกลุ่ม โดยมีวัตถุประสงค์หลักที่สอดคล้องและสนับสนุนกิจกรรมทางสาธารณสุขมูลฐาน มีพลังการรวมกลุ่มที่ยิ่งใหญ่ มีเป้าหมายและอุดมการณ์ที่ชัดเจน ถือเป็นองค์กรชุมชนที่มีบทบาทสำคัญในการแก้ไขปัญหาของชุมชน ซึ่งเริ่มต้นด้วยจิตสำนึกของประชาชนในการตระหนักและเข้าใจถึงปัญหา มีโอกาสร่วมคิดในประเด็นต่างๆ และกำหนดแนวทางในการแก้ปัญหาตนเอง (ชาติชาย มณีกาญจน์, 2538) และความสำเร็จของการดำเนินงานเกิดขึ้นเนื่องจากเปลี่ยนแบบแผนวิธีการสั่งการจากเบื้องบน (top-down) เป็นการเริ่มทำงานจากเบื้องล่าง (bottom-up) (อศิน ระพีพัฒน์ ,2531)

2. องค์กรทั้งสองมีความสามารถในการระดมทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนเอง และมีความพร้อมในการจัดการทรัพยากรนั้นๆ ได้แก่ ความรู้และเทคโนโลยี กำลังคน กำลังเงิน และทรัพยากรในท้องถิ่น นอกจากนี้ยังได้รับการสนับสนุน และความสนใจ จากฝ่ายต่างๆ กล่าวคือ องค์กรชุมชนที่ภาครัฐให้การสนับสนุนเป็นหลักนั้น จะได้รับการสนับสนุนจากฝ่ายสาธารณสุข ส่วนองค์กรชุมชนที่ภาคเอกชนให้การสนับสนุนเป็นหลัก ได้รับความหลากหลายของการสนับสนุนและการได้รับความสนใจจากฝ่ายต่างๆ แม้องค์กรหลัง จะได้รับการสนับสนุนด้านต่างๆ มากกว่า แต่สิ่งสำคัญที่สุดอยู่ที่ การพึ่งตนเองได้ขององค์กรชุมชนอย่างมีศักยภาพ มากกว่าสิ่งอื่นใด

3. วิธีการบริหารจัดการขององค์กรทั้งสอง มีลักษณะของการบริหารงานตามสถานการณ์ที่สอดคล้องกับปัญหาของชุมชน และสร้างสรรคกิจกรรมที่สัมพันธ์กับการป้องกันและแก้ไขปัญหานั้น ซึ่งสามารถจัดการกับสิ่งสนับสนุน แล้วก่อให้เกิดการช่วยเหลือคนในองค์กร และช่วยเหลือคนอื่นในชุมชนได้ด้วยผู้นำองค์กรและคณะทำงานมีความถนัดในหน้าที่และบทบาทในองค์กร มีประสบการณ์ในการดำเนินงานจากกลุ่มอื่นๆ ในชุมชนหรือได้รับการถ่ายทอดเทคโนโลยีระหว่างชุมชนในเรื่องเกี่ยวกับการทำงานกลุ่ม มีความเสียสละและมีคุณธรรมในการทำงาน มีภูมิปัญญา แม้จะมีการศึกษาที่ไม่สูงมากนัก ก็ไม่ได้เป็นอุปสรรคสำคัญต่อความสำเร็จในการดำเนินงานซึ่งองค์กรชุมชนที่มีศักยภาพในการดำเนินงาน มีองค์ประกอบที่สำคัญคือ เป็นองค์กรชุมชนที่มีผู้นำที่เข้มแข็งเสียสละสนใจปัญหาและต้องการแก้ปัญหาชุมชน การมีประสบการณ์ในการศึกษาและการพัฒนาในชุมชนดีพอควร (เอกสุธี พยุหมนตรี ,2538)

4. องค์กรทั้งสองได้สร้างผลงาน ที่เกิดประโยชน์ต่อคนส่วนมากในชุมชน ได้แก่

4.1 การช่วยเหลือผู้ติดเชื้อเอดส์ ด้วยวิธีการต่างๆ คือ วิธีการทางแพทย์แผนไทยในการรักษาอาการแทรกซ้อน ของกลุ่มบ้านยาไทย และการช่วยเหลือติดต่อประสานงานกับส่วนราชการ เช่น ฝ่ายสาธารณสุข เพื่อช่วยเหลือผู้ติดเชื้อเอดส์ด้านต่างๆ ของกองทุนเอนกประสงค์

4.2 การช่วยเหลือสังคม เช่น การสร้างอาชีพให้กับคนทำงาน ผู้ติดเชื้อเอชไอวี และสมาชิกกลุ่มเครือข่าย ของกลุ่มบ้านยาไทย และการจำหน่ายปุ๋ยเคมีราคาถูกให้สมาชิก การแบ่งปันผลกำไรจากกองทุน และสนับสนุนการกีฬาของเด็กนักเรียน ออกค่าใช้จ่าย และจัดหาของที่ระลึกในงานรดน้ำดำหัวผู้สูงอายุ สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านที่ยากจนและเดือดร้อนเมื่อประสบภัยด้านกำลังทรัพย์ และมอบทุนการศึกษาแก่เด็กนักเรียน ของกองทุนเอนกประสงค์

4.3 การเผยแพร่ความรู้ด้านสาธารณสุข โดยเฉพาะเรื่องโรคเอดส์ ด้วยการรณรงค์วิธีต่างๆ เช่น การใช้เสียงตามสาย การพูดคุย รวมถึงการปฏิบัติงานที่แสดงถึงความตั้งใจจริงที่จะแก้ไขปัญหาเหล่านั้นให้คนในชุมชนได้รับรู้และเกิดการยอมรับ ของทั้งสององค์กร

ผลงานที่แสดงถึงการพัฒนา และความสำเร็จ อันเกิดจากการดำเนินงานขององค์กรชุมชน ทั้งสองเป็นสิ่งบ่งบอกถึงควมมีศักยภาพในการพึ่งตนเอง โดยเฉพาะด้านการสาธารณสุขมูลฐาน ซึ่งเป็นกลวิธีทางสาธารณสุขที่พัฒนาขึ้นมาเพื่อส่งเสริม สนับสนุน การบริการสาธารณสุขของรัฐที่มีอยู่โดยให้ความสำคัญในการดำเนินงานระดับตำบล หมู่บ้าน ด้วยการผสมผสานการให้บริการทั้งทางด้านการรักษาพยาบาล การส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค และการฟื้นฟูสภาพที่ดำเนินการโดยประชาชนเอง ซึ่งประชาชนจะต้องมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงานและการประเมินผล โดยได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐในด้านวิชาการ ข้อมูลข่าวสาร การให้การศึกษาฝึกอบรม และระบบส่งต่อผู้ป่วยโดยอาศัยทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นเป็นหลัก และอาศัยการพัฒนาสาธารณสุขผสมผสานไปกับการพัฒนาด้านการศึกษา การเกษตรและสหกรณ์ และการพัฒนาชุมชนเพื่อให้ประชาชน สามารถแก้ไขปัญหาด้วยตนเองและพึ่งตนเองได้ (สำนักงานคณะกรรมการสาธารณสุขมูลฐานภาคเหนือ, 2530)

ปัจจัยทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ที่มีความสัมพันธ์กับ ศักยภาพขององค์กร ชุมชน ปัจจัยทางสังคมที่มีความสัมพันธ์กับศักยภาพขององค์กรชุมชน มีดังต่อไปนี้

การศึกษาของประชาชน

คนในองค์กร และประชาชนทั่วไปในชุมชนที่ทำการศึกษากองสองแห่ง มีระดับการศึกษาส่วนมากในระดับประถมศึกษา ซึ่งถือว่าเป็นความรู้พื้นฐานที่ประชาชนพึงจะมี เป็นความรู้ที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในชุมชนได้ นอกจากนี้ผู้ที่จบการศึกษาดังกล่าวส่วนมากจะไม่ได้ประกอบอาชีพในตำแหน่ง หรืองานที่ต้องใช้ความรู้ความสามารถเหมือนดังคนที่จบสูงกว่า จึงหันประกอบอาชีพในหมู่บ้าน ซึ่งก็คือการเกษตร และงานรับจ้าง ทำให้มีเวลาอยู่ในชุมชน คลุกคลีและเข้าใจ ในความต้องการและปัญหาของชุมชน สามารถเสียสละเวลามาทำงานให้กับชุมชน เพื่อพัฒนาชุมชนในด้านต่างๆได้

การเมืองการปกครองของท้องถิ่น

การเมืองการปกครองของทั้งสองชุมชน แต่เดิมอยู่ในระบบของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แต่ในปัจจุบันอยู่ในระบอบการปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปของ เทศบาลตำบล ประชาชนในทั้งสองชุมชนให้ความสำคัญ และสนใจในระบบการปกครองระบอบประชาธิปไตย ซึ่งมีส่วนสำคัญในการสนับสนุนระบบการทำงานของคนในชุมชนที่มีบทบาทในแต่ละองค์กร ทำให้ทำงานได้อย่างอิสระเสรี ทุกคนมีสิทธิเสรีภาพเท่าเทียมกัน จึงช่วยพัฒนางานขององค์กร ภายใต้ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย

ขนาดของชุมชน

ชุมชนทั้งสองแห่งเป็นชุมชนขนาดเล็ก และขนาดกลางมีจำนวนหลังคาเรือนอยู่ในช่วง 100-300 หลังคาเรือน มีอายุของชุมชนตามประวัติศาสตร์ยาวนานกว่า 200 ปี มีลักษณะของการอยู่อาศัยร่วมกันแบบสังคมชนบทล้านนาไทย มีความสัมพันธ์ภายในชุมชนเป็นอย่างดี ด้วยระบบเครือญาติ มีญาติ พี่น้องที่สืบสายนามสกุลเดียวกันจำนวนมาก ส่งผลดีต่อการรวมกลุ่มช่วยเหลือซึ่งกันและกันในชุมชนได้ง่ายขึ้น และมีส่วนสำคัญต่อการผูกสายใยให้เกิดความสามัคคีในหมู่คณะ

สัดส่วนของประชากร

มีประชากรอยู่ในช่วงของวัยแรงงาน วัยเด็ก และวัยผู้สูงอายุ จำนวนมากเรียงตามลำดับนั้นแสดงถึงแนวโน้มของการพัฒนาจำนวนประชากร คือ เป็นชุมชนที่มีประชากรวัยแรงงานมากขึ้นสามารถทำงานได้มากซึ่งเป็นผลดีต่อการพัฒนาศักยภาพของชุมชน และมีวัยเด็กที่พร้อมสำหรับการพัฒนาประชากรมนุษย์ต่อไป ในขณะที่ผู้สูงอายุมีจำนวนที่ไม่เป็นภาระมากนัก และมีแนวโน้มที่จะเพิ่มจำนวน แสดงถึงอายุขัยเฉลี่ยประชากรในชุมชนดีขึ้น

การติดต่อสื่อสาร และการคมนาคม

ทั้งสองชุมชน เป็นสังคมของคนชนบทที่เปิดตัวเองผูกสัมพันธ์กับสังคมรอบข้าง สามารถติดต่อสื่อสารกับชุมชนอื่นได้ด้วยเทคโนโลยีการสื่อสารรูปแบบต่างๆ มีเส้นทางการคมนาคม ขนส่งเข้าและออกชุมชน ได้สะดวกสบาย และอยู่ไม่ห่างไกลจากเมือง หรือชุมชนขนาดใหญ่ ทำให้ส่งผลต่อการเปิดโลกทัศน์ สามารถนำมาเป็นข้อมูลในการทำงานและแก้ปัญหาของชุมชนได้อีกทางหนึ่ง

กลุ่มทางสังคม

ภายในชุมชนทั้งสองแห่งมีกลุ่มทางสังคมเกิดขึ้นหลายกลุ่มที่มีบทบาทแตกต่างกันไปแต่เป็นกลุ่มที่เสียสละเพื่อทำงานให้กับชุมชนทั้งสิ้น และเป็นที่น่าสังเกตว่า กองทุนเอนกประสงค์ คณะกรรมการที่รับผิดชอบ แต่ละคนจะมีบทบาทเป็นคณะทำงานในกลุ่มทางสังคมอื่นอีก ในขณะที่ศูนย์ฟื้นฟูเพื่อชีวิตใหม่ ส่วนมากจะรับผิดชอบเฉพาะในศูนย์เท่านั้น แต่ทุกคนเป็นสมาชิกของกลุ่มในสังคมแตกต่างกันไปตามความสนใจ ซึ่งเท่ากับว่าภายในชุมชนมีกลุ่มทางสังคมที่ทำงานเพื่อคนส่วน

ใหญ่อยู่หลายกลุ่ม ที่มีความสัมพันธ์กันโดยผ่านตัวสมาชิกกลุ่มหรือคณะกรรมการกลุ่มนั้นๆ เป็นการแสดงถึงความพร้อมในการทำงานพัฒนาด้านต่างๆของชุมชน ทำให้องค์กรมีคณะทำงานที่มีประสิทธิภาพในการทำงาน และมีประสพการณ์ ในการแก้ไขปัญหาของชุมชน อันเป็นการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการทำงาน นอกจากนี้ยังเป็นสิ่งสะท้อนถึงความเสียสละของคนในชุมชนที่เข้ามาทำงานเพื่อคนส่วนมากด้วย

ความสามัคคีภายในองค์กร และความร่วมมือระหว่างกลุ่ม

ทั้งสององค์กรมีความสามัคคีกันในการทำงาน เนื่องจากพบว่า ความขัดแย้งภายในกลุ่ม และระหว่างกลุ่มที่พบเห็นทั่วไปจะเป็นความขัดแย้งทางความคิดเห็น มากกว่าความขัดแย้งด้านอื่น ซึ่งการขัดแย้งทางความคิดสามารถตกลงกันได้ในที่ประชุม ซึ่งถือว่าเป็นไปในทางสร้างสรรค์ และเกิดไม่บ่อยมากนัก แสดงถึงการกล้าแสดงออกทางความคิดตามระบอบประชาธิปไตยทำให้ได้ข้อคิดเห็นที่หลากหลาย มีประโยชน์ต่องานพัฒนา ที่ต้องทำเพื่อคนส่วนมากจึงต้องอาศัยเสียงส่วนมากในการหาข้อตกลง

ทัศนคติต่อความสัมพันธ์กับหน่วยงานภายนอกชุมชน

ทั้งสององค์กร และคนในชุมชนมีทัศนคติที่ดีต่อทางราชการ ข้าราชการ และหน่วยงานภายนอกชุมชน ที่ติดต่อสัมพันธ์กัน เป็นการเอื้อประโยชน์ต่อการได้รับความสนับสนุนในงานพัฒนา ด้านต่างๆ ทำให้กิจกรรมพัฒนาดำเนินไปได้สะดวกยิ่งขึ้น

การได้รับความสนับสนุนจากฝ่ายต่างๆ

ระบบการสนับสนุนด้านทรัพยากร วิชาการ และงบประมาณ จากภายนอกชุมชน ศูนย์ฟื้นฟูเพื่อชีวิตใหม่ฯ จะได้รับการสนับสนุนจากหลากหลายฝ่าย ทั้งภาครัฐ และเอกชน ในขณะที่กองทุนเอนกประสงค์ได้รับการสนับสนุน จากฝ่ายสาธารณสุขเป็นส่วนมาก และไม่เคยได้รับการสนับสนุน จากองค์กรภาคเอกชน การได้รับการสนับสนุนเป็นสิ่งที่ดีต่อการทำงาน และการได้รับมาก ในขณะที่องค์กรพร้อมจะทำให้การพัฒนาเป็นไปได้อย่างคล่องตัวยิ่งขึ้นเป็นการเพิ่มศักยภาพของการพึ่งตนเองอีกทางหนึ่งที่สำคัญ

ปัจจัยทางเศรษฐกิจที่มีความสัมพันธ์กับศักยภาพขององค์กรชุมชน มีดังต่อไปนี้

การประกอบอาชีพ

พื้นฐานการประกอบอาชีพของทั้งสองชุมชน ได้แก่ อาชีพเกษตรกรรม โดยมีรายได้หลักที่สำคัญ ขึ้นอยู่กับผลิตผลทางการเกษตร โดยเฉพาะ ลำไย อาชีพที่พบรองลงมา ได้แก่ งานรับจ้างทั่วไป ทั้งที่มีรายได้ประจำและลูกจ้างรายวัน รวมทั้งอาชีพรับราชการและรัฐวิสาหกิจที่พบบ้างเล็กน้อย อาชีพเกษตรกรรมประชาชนจะทำกินบนที่ดินของตนเอง เนื่องจากอาชีพของคนทั้งสองชุมชนส่วนใหญ่ เป็นเกษตรกรรมที่ทำกันมาตั้งแต่โบราณ จึงมีความผูกพันกับการดำรงชีวิต ที่ต้อง

พึ่งพาอาศัยกันทางด้านแรงงาน และความเข้าใจกันในฐานะเพื่อนร่วมอาชีพ จึงมีส่วนทำให้เกิดความสามัคคี และสามารถรวมกลุ่มกันช่วยเหลือกันเองด้านต่างๆ ได้ง่ายขึ้น

การตั้งถิ่นฐานของคนในชุมชน

ประชาชนโดยส่วนมากจะไม่มีการอพยพไปทำงานต่างถิ่น ห่างไกล รวมทั้งในเมืองใหญ่ เช่น กรุงเทพมหานคร แต่จะประกอบอาชีพอยู่ในภูมิลำเนาของตนเอง และจังหวัดใกล้เคียง หรือบางครั้งอาจจะมีการเดินทางไปค้าขายในเมืองใหญ่ ซึ่งพบไม่มากนักแสดงถึงความผูกพันกันระหว่างคนกับชุมชน จึงเข้าใจชุมชนที่ตนเองอยู่ และสามารถเข้ามาทำงานเพื่อพัฒนาชุมชน ซึ่งเป็นการดูแลกันเองในด้านต่างๆ

ฐานะความเป็นอยู่ทางด้านเศรษฐกิจ

ประชาชนโดยมากในทั้งสององค์กร มีฐานะความเป็นอยู่ทางด้านเศรษฐกิจในระดับปานกลาง จะมีพอกินพอใช้มากน้อยแค่นั้นขึ้นอยู่กับผลผลิต และราคาผลผลิตทางการเกษตร ไม่มีคนในระดับเศรษฐกิจมีเงินเหลือเก็บเหลือใช้ ส่วนคนที่มีฐานะยากจนขั้นแค้นมากก็มีบ้างเล็กน้อย แต่ก็ได้เดือดร้อน จนกระทั่งไม่สามารถอยู่ได้ในสังคม สังคมยังมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันอยู่ด้วยระบบของเครือญาติ ฐานะที่ไม่แตกต่างกันมากนักทำให้อยู่ร่วมกันได้อย่างปกติสุข ไม่เบียดเบียนกัน สามารถช่วยเหลือซึ่งกันและกันได้ตามวิถีของคนชนบท

ปัจจัยทาง วัฒนธรรม ที่มีความสัมพันธ์กับ ศักยภาพขององค์กรชุมชน มีดังนี้

ชีวิตความเป็นอยู่ทั่วไปของคนในชุมชน

ชีวิตความเป็นอยู่ทั่วไป ของคน ในชุมชนทั้งสองแห่ง เริ่มมีชีวิตที่ทันสมัยมากขึ้น เพราะมีสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เข้ามาสู่ชุมชนตามยุคตามสมัย ค่าใช้จ่ายทางด้านสิ่งเหล่านี้จึงเพิ่มขึ้นเป็นเงาตามตัว แต่พื้นฐานการดำรงชีวิตยังเป็นแบบวิถีของชาวชนบทล้านนาไทยที่เรียบง่าย ผูกพันกันแน่นแฟ้น พึ่งพาอาศัยกันได้ดี เป็นการปรับตัวตามสังคมโลกที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว แต่การที่มีความสัมพันธ์กันได้ดีท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงจะทำให้ชุมชนรวมกลุ่มกันได้ง่ายขึ้นเมื่อชุมชนต้องประสบภาวะวิกฤติขึ้นมา

สภาพการตั้งบ้านเรือน

สภาพบ้านเรือนส่วนมากจะเป็นบ้านไม้สองชั้นใต้ถุนสูง บ้านก่ออิฐถือปูนชั้นเดียว และบ้านสองชั้นครึ่งปูนครึ่งไม้ ในชุมชนไม่มีบ้านที่เป็นตึกสูงใหญ่หรืออาคารพาณิชย์ และมีบ้างเล็กน้อยที่เป็นบ้านหลังคามุงด้วยหญ้าคา แต่โดยรวมแล้วเป็นที่อยู่อาศัยที่คงทนถาวร และนิยมปลูกสร้างบ้านเรือนอยู่ติดกันรั้วต่อรั้ว และบางบริเวณบ้านหนึ่งมีการสร้างบ้านสองถึงสามหลังอยู่รวมกัน แสดงถึงวัฒนธรรมการอยู่อาศัยที่ผูกพันกันแบบเครือญาติ เป็นสิ่งแสดงถึงความรักความสามัคคีของคนในชุมชนเอง

ประเพณีประจำท้องถิ่น

ทั้งสองชุมชนมีประเพณีประจำท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องผูกพันกับคติความเชื่อทางพุทธศาสนา และเป็นประเพณีสำคัญที่สร้างความสมัคคีปรมาณที่สามัคคีให้เกิดขึ้นกับคนในชุมชน แต่มีข้อแตกต่างกันระหว่างสองชุมชนในแง่ของสิ่งปลูกสร้างทางพุทธศาสนา คือ ชุมชนของกองทุนเอนกประสงค์มีวัดประจำหมู่บ้าน แต่ศูนย์ฟื้นฟูเพื่อชีวิตใหม่ฯ ไม่มีวัดประจำหมู่บ้าน จึงไปอาศัยชุมชนใกล้เคียงเพื่อประกอบพิธีหรือประเพณีของชุมชน แต่คนในชุมชนได้ให้ความสำคัญกับประเพณีประจำท้องถิ่นเป็นอย่างมาก เนื่องจากประเพณีที่เกิดขึ้นผูกพันกับคติความเชื่อทางพุทธศาสนา ที่สะท้อนถึงการอยู่ร่วมกันอย่างมีคุณธรรมภายใต้หลักคำสอนทางศาสนา ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้คนอยู่ร่วมกัน และทำงานร่วมกันได้อย่างปกติสุข

ข้อเสนอแนะทั่วไป

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง“ศักยภาพขององค์กรชุมชนในการพึ่งตนเองทางสาธารณสุขมูลฐาน”ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อการนำองค์ความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์และเป็นแนวทางไปสู่การพัฒนาองค์กรระบบการบริหารจัดการด้านสาธารณสุขมูลฐานที่ทำให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ในการดูแลสุขภาพ และพัฒนางานด้านสาธารณสุขของชุมชนได้อย่างยั่งยืน ดังต่อไปนี้

1. แนวทางในการจัดตั้งกลุ่ม หรือสร้างองค์กรชุมชน ใดๆ อันเป็นการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน ควรตระหนักไว้ว่า ชุมชนนั้นต้องมีความพร้อมในด้านต่างๆ ทั้งในเรื่องของ กำลังคน กำลังเงิน ความรู้และเทคโนโลยี และทรัพยากรต่างจากภายในและภายนอกท้องถิ่น โดยที่ต้องศึกษาลึกเข้าไปถึงศักยภาพของชุมชนนั้นๆว่ามีมากน้อย อย่างไร และมีความต้องการในการจัดตั้งองค์กรเพื่อวัตถุประสงค์ของชุมชนอย่างแท้จริงหรือไม่ ซึ่งถือว่าเป็นการทำความเข้าใจชุมชนก่อนที่จะนำโครงการลงไปสู่ชุมชน อันจะส่งผลดีต่อการพัฒนาในด้านต่างๆที่ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน

2. องค์กรชุมชนใดที่สามารถพึ่งตนเองได้อย่างมีศักยภาพ หน่วยงานต่างๆควรเข้าไปให้การสนับสนุน ในส่วนที่องค์กรชุมชนต้องการและจำเป็น โดยที่ไม่ได้เข้าไปครอบงำหรือก้าวก่ายการดำเนินงานขององค์กรที่มีอยู่เดิม แต่สามารถให้คำแนะนำที่มีประโยชน์ได้ แต่การจะนำไปปฏิบัติให้เกิดผลหรือไม่ขึ้นอยู่กับความตั้งใจของชุมชนเอง

3. การพัฒนางานด้านสาธารณสุข หรือการพัฒนางานด้านอื่นๆ ที่ต้องพึ่งพาอาศัยการทำงานขององค์กรชุมชน หากชุมชนใดมีองค์กรชุมชนที่มีศักยภาพในการพึ่งตนเองแล้ว ไม่จำเป็นต้องสร้างองค์กรขึ้นมาใหม่ แต่ให้ผนวกกิจกรรมหรือสนับสนุนงบประมาณไปให้องค์กรที่มีอยู่เดิมนั้น

ดำเนินการไปเพราะลักษณะของการดำเนินงานขององค์กรที่มีศักยภาพนั้นจะมีความหลากหลายของกิจกรรมและสามารถปรับให้สอดคล้องประสานกันได้เป็นอย่างดี

4. จากการศึกษาพบว่า คณะทำงานขององค์กรที่เข้ามาทั้งหมด จบการศึกษาระดับประถมศึกษาส่วนมากมีอายุอยู่ในช่วงวัยกลางคน และโดยรวมเป็นเพศชาย ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะให้ชุมชนว่า หากมีความเป็นไปได้ ควรมีการจัดตั้งกลุ่ม หรือองค์กรชุมชนที่มีการผสมผสานทางด้านคุณวุฒิ วัยวุฒิ และเพศ เพราะน่าจะทำให้เกิดความหลากหลายทางด้านวิถีคิด วิธีการทำงาน รวมถึงประสบการณ์ต่างๆ ที่น่าจะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานขององค์กรในอนาคต

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาวิจัย เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยหรือเงื่อนไขที่มีอิทธิพลต่อศักยภาพในการดำเนินงานขององค์กรชุมชนในการพึ่งตนเองทางด้านสุขภาพ ระหว่างองค์กรชุมชนที่ประสบความสำเร็จ กับ องค์กรชุมชนที่ประสบกับความล้มเหลวในการดำเนินงาน เพื่อจะได้นำมาเป็นบทเรียน หรือเป็นประสบการณ์เกี่ยวกับการจัดตั้งและการดำเนินงานขององค์กรชุมชน ให้กับผู้สนใจศึกษา